

Några sätt att sänka byråkratsfaktorn i en text

En del texter i Regeringskansliet är ibland onödigt högtravande. Jag har i min granskning under det gångna året särskilt noterat tre "byråkratiska uttryckssätt" som enkelt skulle kunna avhjälpas.

:klarspråk

Byt ut *avseende, beträffande, rörande* mot till exempel *om* eller *för*

Redan i skriften *Språket i lagar och andra författningar* som gavs ut av Statsrådsberedningen 1967 uppmanas man att i första hand använda korta prepositioner, t.ex. *om, för, av*. De längre prepositionerna, t.ex. *avseende, beträffande, rörande* klamrar sig dock envist fast i många texter och ger innehållet en mer byråkratisk prägel än nödvändigt. Några exempel:

"I skollagen införs en bestämmelse (*avseende*) om grundskolor med offentlig huvudman ..."

"Underrättelse enligt 31 § behöver dock inte lämnas (*beträffande*) om hemlig teleavlyssning ..."

"Förslag (*beträffande*) till nya rutiner (*avseende*) för ..."

Ibland kan det vara på sin plats att använda en ordfogning som *i fråga om* eller *när det gäller* eller till och med ett particip (*beträffande*) i stället för en kort preposition. Problemen uppstår när de långa prepositionerna används alltför flitigt i en och samma text. Då blir texten vag och abstrakt, läsningen tung, och innehållet skyms av formen. De långa prepositionerna ska inte ersätta de korta därför att man är osäker på vilken preposition det ska vara. Sök då hellre vägledning i "Svenskt språkbruk – ordbok över konstruktioner och fraser"!

Placera verbet så att ordföljden blir naturlig

Då och då ser man att det blir problem med ordföljden, och särskilt var man ska placera verbet, när en mening inleds med ett adverbial (som talar om *när, var* eller *hur*). När-, var-, hur-delen placeras normalt sist i meningen, och då är det inte något problem med verbets placering. Osäkerheten uppstår när man vill betona just när-, var-, hur-delen och gör det genom att placera den först i meningen. Då måste man tänka på var man placerar verbet för att ordföljden ska bli naturlig. Några exempel:

"I sändningstiden ska inte heller räknas in sändningar av endast text."
Skriv i stället: "I sändningstiden ska inte heller sändningar av endast text räknas in."

"För lärarexamen skall också gälla de preciserade krav som varje högskola själv bestämmer inom ramen för kraven i denna examensordning."
Skriv i stället: "För lärarexamen ska också de preciserade krav gälla som ..."

"Av kursplanen skall framgå dels kursens mål och målen för projektarbetet, dels den kunskapsnivå som alla elever minst skall ha uppnått ..."

Skriv i stället: "Av kursplanen ska dels kursens mål för projektarbetet framgå, dels ..."

Använd rätt tidsform av verbet

I propositioner och kommittédirektiv ser man emellanåt exempel på att det inte är så lätt att välja rätt tidsform av verbet:

"Riksrevisionen har i september 2005 till regeringen överlämnat rapporten ..."

Skriv i stället: "Riksrevisionen överlämnade ..."

"Regeringen har beslutat om tilläggsdirektiv till utredningen den 1 februari 2001, den 13 mars 2003 och den 21 augusti 2003."

Skriv i stället: "Regeringen beslutade ..."

I en redogörande eller berättande text växlar användningen av tidsformerna perfektum (*har gjort*) och preteritum (*gjorde*). Det som skiljer tidsformerna åt är hur handlingen förhåller sig till nuet. Tidsformen *har gjort* innebär att handlingen har ägt rum och i något avseende har relevans i nuet, medan formen *gjorde* innebär att handlingen är förlagd till det förflutna och avslutad i förhållande till nuet.

"Departementspromemorian har remissbehandlats och ett remissammanträde hölls den 1 september 2005."

I exemplet ovan använder man formen *har gjort* när man konstaterar att promemorian har remissbehandlats. Det sägs inget om när detta gjordes och det faktum att den har remissbehandlats har relevans i nuet. När man däremot talar om att ett möte ägde rum den 1 september, dvs. vid en bestämd tidpunkt i det förflutna och handlingen alltså är att betrakta som avslutad, använder man formen *gjorde*.

Såvitt avser – en gammal surdeg

Såvitt avser just nämnda uttryck, som levtt sitt eget liv i författningar och nästan bara förekommer där, kan det gott ersättas med de nutida och mer allmänspråkliga ordfogningarna "*när det gäller*" och "*i fråga om*" (se Svarta listan s. 17).

Nu inför hösten och det nya riksdagsåret kan det väl vara läge att putsa på stilen!

Eva Thorén, språkexpert i Regeringskansliet